

Література

1. Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про Національний архівний фонд та архівні установи”. – К., 2001 – С. 4.

2. Створення електронних версій фондкових каталогів у державних архівах України // Вісник Держ. ком. архів України. – 2002. – Вип. 2. – С. 211–213.

3. Про створення інформаційної системи “Центральний фондковий каталог”: Рішення колегії Держ. ком. архівів України від 25 лип. 2001р. // Вісник Держ. ком. архівів України. – 2001. – Вип. 2–3. – С. 91–95.

4. Про підсумки роботи державних архівних установ у 2003 році та їх завдання на 2004 рік: Рішення колегії Держ. ком. архівів України. м. Рівне, 12 лют. 2004 р. – К., 2004. – С. 5.

Чабан К.А.

м. Хмельницький

Онлайновий сервіс бібліотеки Хмельницького державного університету

Останнє десятиліття розвитку бібліотек ознаменоване впровадженням на бібліотечне підґрунтя досягнень технічного прогресу. Від рівня його застосування залежить якість обслуговування користувачів, асортимент послуг та зрештою імідж бібліотеки.

Отримання доступу до Інтернет та організація в мережі електронної презентації відкрили перед бібліотекою новий канал надання сервісу, який принципово відрізняється від традиційних уявлень про бібліотечне обслуговування

Структурно онлайнові ресурси бібліотеки ХДУ, представлені на Web-сайті <http://library.tup.km.ua/>, можна розділити на два основні блоки: документні та бібліографічні ресурси:

Повнотекстові ресурси, сформовані на основі:

– придбаних бібліотекою БД та наданих у ліцензійне користування БД провідних світових видавництв Springer, Blackwell, фірми Gale and K.G. Saur;

– підручників та методичних посібників викладачів університету, отриманих з видавничого центру;

– оцифрованих документів з фонду бібліотеки, що користуються найбільшим попитом та мають обмежену кількість примірників;

– створення власних повнотекстових ресурсів (БД “Методичне об’єднання”, “Наукова робота”);

– наданих для користування приватних колекцій читачів (“Бібліотека художньої літератури”).

Створені бібліографічні БД. Серед них:

– електронний каталог, що містить записи каталогізації, бібліотечної обробки та аналітичного опрацювання вхідного документного потоку та ретроспективи;

– інформаційні тематичні списки та покажчики бібліотеки;

– БД “Нові надходження”;

– віртуальні книжкові виставки бібліотеки;

– веббіографія, яка представлена навігатором ресурсів Інтернет з основних дисциплін університету, на допомогу дистанційній освіті та відсилками до веб-сайтів періодичних видань;

– сервісні ресурси:

– сторінка читача (подає інформацію про правила та умови отримання видань у бібліотеці, адреса та режим роботи установи, розміщення фондів);

– сторінка “Про бібліотеку” (дані про фонд іноземною мовою та обмінний фонд; історія бібліотеки, включаючи створений до 40-річчя бібліотеки кінофільм; структура бібліотеки та особисті сторінки бібліотекарів);

– сторінка “Просвітницька робота (містить дані про перелік запланованих на рік та готових для замовлення заходів і книжкових виставок);

– інформація про бібліотечні події та факти;

- карта сайту;
- вітання читачам до свят;
- віртуальний консультант (консультації щодо використання ліцензованих БД сайту).

Онлайнове використання даних ресурсів бібліотеки в Інтернет можна умовно розділити на складові. Це використання:

- в мережі бібліотеки;
- з комп'ютерів університету,
- віртуальними користувачами.

До першої групи користувачів відносяться реальні читачі бібліотеки, що користувались послугами електронного читального залу. Звісно, автоматизація бібліотечних процесів допомагає удосконалити систему обслуговування всередині бібліотеки. Проте, саме онлайнному сервісу, на відміну від традиційного, притаманна поява віртуальних користувачів та дистанційність.

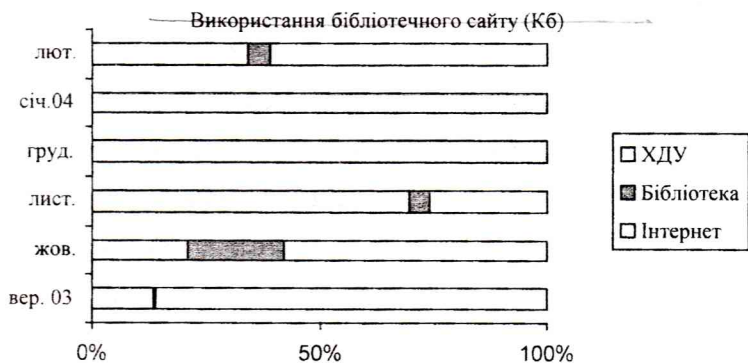
З огляду на це цікаво прослідкувати статистику бібліотечного сервісу для другої і третьої груп користувачів електронного бібліотечного ресурсу. Для поданих у статті графіків та подальших висновків використані результати попередньо проведеного моніторингу використання бібліотечного сайту за шість місяців поточного року (з вересня 2003 р. по лютий 2004 р.) та даних аналізу [5]. Як свідчить статистика, в середньому кількість відвідувань онлайнних користувачів сягає 4500 за місяць (порівняно з реальними відвідуваннями бібліотеки – це від 7 до 11 % додаткових відвідувань).

Завдяки мережі Інтернет доступ до бібліотечного сервера мають викладачі та науковці, аспіранти з комп'ютерів кафедр університету, а студенти з комп'ютерів ВКЦ. Дані свідчать (мал. 1), що близько 29 % щомісячних відвідувачів сайту – це потенційні читачі бібліотеки (що заходять на сайт з комп'ютерів бібліотеки та університету).

Мал.1 – Відвідування Web-сайту бібліотеки

Саме вони використовують 61,6 % КБ інформації сайта (мал. 2).

Мал. 2 – Використання бібліотечного сайту

Цікаво, що останні 71 % відвідувачів сайту – віртуальні користувачі. Є серед них запити з інших країн і навіть континентів, що говорить про необхідність розвивати англомовну частину ресурсів сайту. Аналіз запитів виявляє серед них

студентів та аспірантів (серед запитів переважає навчальна література, науковий “Вісник” університету тощо).

Стосовно популярності бібліотечних баз даних, на першому місці – повнотекстові ресурси. Це зайвий раз доводить те, що кінцевим результатом будь-якого пошуку є отримання тексту. Питання оцифровки документних ресурсів і створення колекцій електронних документів знаходяться в бібліотечному, правовому та технічному полі. Кожна бібліотека вирішує їх по-своєму. Але ігнорувати такий базовий принцип, як профіль комплектування [1] не можна. У зв’язку з цим в наповненні повнотекстових ресурсів пріоритетним у роботі бібліотеки є орієнтир на навчальну та методичну літературу. На жаль, дотримання вимог авторського права не дозволяє надавати до них необмежений доступ в Інтернет. Тому в онлайн-режимі доступні лише деякі. Дані про їх використання наводяться в таблиці:

Таблиця – Використання сторінок Web-сайту в ХДУ

Назва сторінки Web-сайту	Використання сторінки в середньому щомісяця, Мб	Відношення до всіх сторінок, %
Бібліографічна БД “Покажчики”	120	2,33
Вебліографічна БД “Навігатор”	4,6	0,09
Вебліографічна БД “Дистанційна освіта”	2,6	0,05
Повнотекстова БД “Науковий збірник університету ”Вісник ХДУ”	698	13,59
Повнотекстова БД “Науково-популярна література”	276	5,38
Повнотекстова БД “Матеріали конференцій бібліотеки”	11	0,22

Другу і третю сходинку рейтингу використання посіли БД ЕК та бібліографічні БД – тематичні списки та покажчики з менеджменту, маркетингу, ринкової економіки. Це свідчить про те, що наявність в онлайн-овому доступі записів ЕК дає змогу завчасно виявити потрібні документи, щоб потім зекономити час на їх пошук у бібліотеці. Відкриття в університеті та в інших навчальних закладах економічних спеціальностей спонукає бібліографів до кращого розкриття вторинних ресурсів з цих тем. Їх використання – показник доцільності створення.

Один із напрямків роботи бібліотеки – допомога читачам у пошуку в Інтернет. Для економії часу на відбір серед “інформаційного шуму”, що видає мережа, релевантної інформації, теоретики та практики виробляють різні підходи [2] – від каталогізації в онлайн-ових каталогах до копіювання та зберігання на сервері. Бібліотечний онлайн-овий путівник найбільш цінних та надійних мережевих ресурсів Інтернет на Web-сайті – один із способів допомоги читачам. Однією з перших інформацій на бібліотечному сайті були представлені такі тематичні підбірки: “Бібліотеки в Інтернет”, “Інформаційно-пошукові системи”, “Електронні бібліотеки” та “Освіта в Інтернет”. З 2002 р. встановлено і підтримується в активному стані навігатор Інтернет-ресурсів з чотирьох профільних дисциплін університету та сторінка дистанційної освіти.

Цікаво відзначити, що серед користувачів Web-сайту бібліотеки є частина бібліотечної спільноти. БД “Матеріали конференцій бібліотеки” та інші, над наповненням яких працює обласний методичний центр об’єднання бібліотек вищих закладів освіти області, теж знаходять свого користувача.

Таким чином, використання в системі обслуговування користувачів електронних інформаційних ресурсів, представлених на Web-сайті, сприяє розширенню можливостей та послуг бібліотеки за рахунок:

– одночасного використання ресурсу багатьма користувачами (тільки в онлайн-овому бібліотечному сервісі є можливість, на відміну від традиційного, одночасно використовувати ресурс локальним і віртуальним читачам та бібліотекарям, які наповнюють чи змінюють його);

– комфортності надання послуг через застосування різних, зручних для читача точок доступу. Для студента денного відділення є можливість використання комп'ютерів бібліотеки та університету, для студентів заочного та дистанційного навчання – Інтернет у своєму місті, для науковця – комп'ютерів кафедр, для усіх категорій – домашній комп'ютер з виходом в Інтернет);

– створення більш широкого пошукового та повнотекстового сервісу за рахунок доступу до світових інформаційних ресурсів (ліцензований доступ до БД провідних видавництв світу, вебліографія);

– зняття добових обмежень (графік сайту вказує, що на відміну від традиційного бібліотечного сервісу, обмеженого годинами роботи бібліотеки, БД сайту використовуються навіть вночі);

– використання сервісних ресурсів для інформування про нові надходження, просвітницькі заходи для консультування користувача в системі ресурсів та послуг бібліотеки;

– підтримки фахових контактів та надання методичної допомоги бібліотекам – членам Хмельницького об'єднання бібліотек ВЗО.

Література

1. *Барышева О.В.* Формирование национального распределённого библиотечного фонда электронных документов: постановка проблемы / О.В. Барышева, Т.В. Майстрович // Науч. и техн. б-ки. – 2003. – № 8. – С. 35–41.

2. *Еременко Т.В.* Каталогизация ресурсов Интернета (опыт библиотек США) // Науч. и техн. б-ки. – 2002. – № 5. – С. 53–68.

3. *Комп'ютерний словник.* – К., 1997. – С. 275.

4. *Соловяненко Д.* Концепція онлайнного бібліотечного сервісу // Бібліотек. вісн. – 2002. – № 5. – С. 31–37.

5. *Чабан К.А.* Библиотечный сайт: пользовательский аспект (по результатам анализа) // Культура народов Причерноморья: Науч. журнал / Таврич. нац. ун-т. – 2003. – № 40. – С. 66–70.

Буласенко В.О.

м. Кам'янець-Подільський